

Vleermuizen ringen in Zuid-Limburg

door Frans W. Wegman, Den Haag

Het is in de eerste week van Januari gebeurd, dat we in de gelegenheid waren een dagje mee te lopen bij het zoeken naar vleermuizen. Elk jaar worden er namelijk in de ongeveer honderd grotten die het Zuid-Limburgse rijk is, enige duizenden vleermuizen van een aluminium ringetje voorzien. Toen wij die Donderdag in de Fluwelen Grot doken, was het gezelschap al een viertal dagen op pad. Vijftienhonderd vleermuizen waren in die tijd van een aluminium klemmetje voorzien.

Met welk doel? Ongeveer met hetzelfde oogmerk als waarmee men vogels ringt. Vleermuizen blijken zich te verplaatsen; men weet niet precies welke leeftijd zij kunnen bereiken; en omtrent leefwijze en de techniek daarvan dient nog wel een en ander nader onderzocht te worden. Ten dele kan hierbij het ringen helpen.

Leo Bels, de vleermuizen en hun kenners weten wat ze aan hem hebben, heeft in de twintig jaar dat hij met ringen rondloopt al zo'n dikke zestien-duizend vliegende muizen in handen gehad. Als schooljongen is hij in Haarlem begonnen. De Haarlemmerhout kon geen vleermuis herbergen of hij wist waar hem te vinden. Hij is het ook, die een in de Hout geringde rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) teruggemeld kreeg uit Parijs. In Limburg gevangen exemplaren worden soms teruggemeld uit de kop van Noord-Holland, o.a. Enkhuizen.

Behoudens de gebr. Bels was er nog Ir van Schaik (de man van de Pietersberg), de Zweed Dr Olaf Ryberg, een Ierse specialist, een paar Belgen en zeker niet uit te vlakken: de enthousiaste Nederlanders, die van heinde en ver waren gekomen om dit ringfestijn mee te maken.

De avond tevoren had Dr Ryberg uiteengezet hoe hij in Zweden gewoon is vleermuizen te bestuderen. Allerlei boerenhuizen en een ongelofelijk groot

Foto: F. W. Wegman

Veilig in de Limburgse mergelgrotten

aantal kerken heeft Ryberg op vleermuizen onderzocht. Om dat laatste wordt hij de beste kerkganger onder de Zweedse biologen genoemd... Maar hij weet zijn weetje. Heel interessante dingen wist hij te vertellen. Interessante dingen voor ons dan, want wij zijn geen specialisten in vleermuizen of hun parasieten. Zo liet hij ons op een filmpje zien dat vleermuizen kunnen lopen en zwemmen, hij vertelde, dat de in de kraamruimte achtergelaten jongen steeds de moeder herkennen, en dat deze weer geen adoptie van vreemde jongen kennen. Ook boven de poolcirkel zouden volgens hem vleermuizen voorkomen, (in „Zoogdieren in Nederland” — IJsseling en Scheygrond, wordt dit tegengesproken) en de trek van die Zweedse soorten neemt niet zo'n grote vlucht als wel wordt beweerd.

De volgende dag ontmoetten we hem dan in volledige wapenrusting: camera op de borst — lamp op het hoofd. — 't Is hier een paradijs voor me, vertrouwde hij ons toe. In Zweden moet je acrobaat zijn om de beestjes te pakken te krijgen en hier loop je met een schepnetje rond en vangt ze van het plafond of je peutert ze uit een kier. Een paradijs! en weg liep hij weer om de een of andere bijzondere vondst te bekijken.

Voor de vleermuizen zelf was ons doordringen in hun Eden niet zo aangenaam. Ze werden uit hun lekkere winterslaap opgeschrikt, in een hoed, pet of net samengebracht en daarna onder het felle licht van wat lampen van een ring voorzien. Het nummer van die ring, soort en geslacht werd genoteerd en die lijsten zijn naar het Zoologisch Laboratorium in Utrecht gezonden. Daar weet men er wel weg mee, want eventuele terugmeldingen komen ook daar binnen.

Dat er zoveel vleermuizen juist in deze grotten hun winterslaap doorbrengen is geen wonder. De grote vochtigheid van de onderaardse atmosfeer behoedt de beestjes tegen uitdrogen (we hebben er gevonden die zilverwit waren van de waterdoppeltjes), en de temperatuur is een constante 10° C., hetgeen weer voorkomt dat de overwinteraars bevriezen.

Dat kan de rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), die in holle bomen winterslaapt, in heel strenge winters wel overkomen. Tijdens die slaap is de lichaamstemperatuur van de vleermuis namelijk vrijwel dezelfde als die van de omringende omgeving. Min 4 graden Celsius is evenwel dodelijk, want dan bevriest het bloed. Toch kunnen die rosse vleermuizen wel tegen een stootje.

De in Limburg geringde exemplaren komen voor ongeveer 60 % weer hier terug, zelfs in dezelfde grotten. Tot nu toe zijn er veertien soorten geringd, waarmee de Limburgse grotten zich op de tweede plaats in belangrijkheid hebben gebracht. De Carlsbad-cavern in Nieuw Mexico (V.S.) spant de kroon met zestien soorten.

Van onze veertien soorten komen er twaalf voor in de St. Pietersberg; in de door ons bezochte Fluwelengrot een tiental — dat wil dan zeggen, ze zijn er in de loop der tijden geringd.

Over de leeftijd die de beesten kunnen bereiken, valt nog weinig met zekerheid te zeggen. Dr Ryberg heeft in gevangenschap een vleermuis gehad die acht jaar werd. Hier zijn gevallen bekend dat een vale vleermuis (*Myotis myotis*) en een grote hoefijzerneus (*Rhinolophus ferrum-equinum*) minstens dertien jaar zijn geworden. Bedoelde week is er nog een (in dezelfde grot als waarin hij destijds is geringd) gevonden, die deze respectabele leeftijd heeft bereikt en hij leeft voort.

Een vleermuizenparadijs,
zegt Dr. Ryberg

Minstens zo en zo oud dient men te zeggen, want als de vleermuizen pas geboren zijn kan men ze niet ringen, omdat de vlieghuid anders beschadigt. Alleen van in gevangenschap gehouden dieren kan men precies de leeftijd zeggen.

Pleegvader spelen over vleermuizen is — volgens Dr Ryberg — een heel interessant vaderschap. Machtig veel dingen kan men dan te weten komen omtrent die schermervliegers. Men kan ze tam maken, en enigszins op geluiden dressereren en dat geeft allemaal veel plezier. Althans als men er de Zweed over hoort reppen.

Nog hebben we het niet gehad over de speciale soort radar waardoor die vleermuizen botsingen in het aardedonker kunnen voorkomen, en waarmee ze hun prooi blijken op te sporen. Zó van het felle licht van onze lampen

fladderden ze, op temperatuur gekomen, de donkere grotgangen in. Een sprong van de grond, en weg waren ze; zonder ook maar tegen een van ons of de nog hardere grotwand aan te vliegen.

Voor wie meer over vleermuizen wil weten:

De Zoogdieren van Nederland — Dr M. A. IJsseling en Dr A. Scheygrond.
De Levende Natuur (1941) — Ir D. C. van Schaik en Drs P. J. Bels.

En voorts in vele buitenlandse schriften kan men veel wetenswaardigs vinden, o.a. over de voortplanting en de vleermuizen-kraamkamers. Het zullen degelijker beschrijvingen zijn dan dit enigszins populaire stukje, dat uit onze schrijfmachine is gevloeid.

Uit de onderwereld der Fungi

door J. J. Gremmen, Wageningen

Voor vele lezers van „Natura” zijn paddenstoelen heel gewone dingen, die een goede bekendheid genieten. Deze paddenstoelen, ook wel genaamd Hogere Zwammen, zijn steeds het onderwerp geweest van uitvoerige studiën. Van allerlei kanten is het leven van deze organismen belicht. De eerste stappen werden gedaan door de oude, beroemde mycologen Fries, Schweinitz en Persoon, om er maar enkele te noemen. In die tijd vierde de mycologie haar triomphen op morphologisch gebied. Later is ook de physiologie een steeds grotere plaats gaan innemen en van nog recenter datum is de erfelijkheidsleer bij zwammen. Nog steeds wordt naar nieuwe wegen gezocht om dieper door te dringen in het geheimzinnige leven van deze wezens. Het is echter niet mijn bedoeling om daar verder op in te gaan, maar de aandacht te vestigen op een wereldje van zwammen, dat minder bekend is. Met name zeer kleine paddenstoelen, die a.h.w. micro-voorstel-